

JOENSUU KAUPPA- JA MARKKINAPAikkANA

JOENSUULAISET KAUPPAMIEHINÄ KUSTAAN SODAN AIKANA

Joensuussa oli ollut ns. Kustaan sodan aikana vuosina 1788 – 1790 pysyvä varuskunta, kruunun asevarasto sekä tarvittava hallinto. Joensuun viinanpolttimolle oli majoitettu päällystö, upseerit ja Karjalan komisariaatti, ja vuonna 1789 koko Hämeenlinnan rykmentti oli majoitettuna Joensuuhun. Niin upseerit kuin sotamiehetkin vaativat niissä oloissa paikallisia asukkaita varustamaan leirin tarpeellisin tavaroin. Paikkakunnallahan ei siihen aikaan ollut yhtään kauppiasta tai markkinoita. Upseerit halusivat kahvia ja sokeria ja sotilaat tupakkaa. Joensuulaiset talonpojat velvoitettiin hankkimaan niin maalais- kuin kaupunkilaistavaroitakin rykmentin tarpeiksi. Yksi tähän tehtävään osallistunut oli talollinen Antti Varis¹⁾ s. 11.10.1759 (Pielisensuu RN:o 3), jota sodan päätyttyä syytettiin luvattomasta kaupanteosta. Häneltä oli takavarikoitu jo vuonna 1791 seuraavat tavarat:

15 leiviskää (127,50 kg) virginialaista tupakanlehteä á 1 riikintaaleri
1 leiviskä (8.5 kg) venäläistä tupakanlehteä á 24 killinkä
15 toppaa (42.5 kg) sokeria á 6 riikintaaleria 32 killinkä
8 leiviskää (68 kg) kahvia á 6 riikintaaleria 32 killinkä
yksi arkkurautá á 10 killinkä

Yhteensä tavaroita takavarikoitiin Varikselta 169 riikintaaleria 2 killingin arvosta. Vasta vuoden 1794 tammikuussa Antti Varis haastettiin rajatullioikeuteen Kuopioon. Hän ei kuitenkaan pitänyt kiirettä käräjille saapumisellaan, sillä hän tuli paikalle vasta toisena istuntopäivänä. Avustajanaan hänellä oli Anders H. Wikman kuninkaallisesta Karjalan jääkäripataljoonasta. Varis oli jo aikaisemmin edellisen vuoden maaliskuussa lähettänyt rajatullioikeudelle kirjeen, missä hän selvittää tapahtunutta ja kiistää salakauppasyytteen väittäen hankkineensa häneltä takavarikoidut, tavarat laillisesti.

”Puolustusasianajaja” Wilkmanilla oli esitettävänään päämiehensä puolustukseksi rykmentin väepelin Carl Stenfeldtin, rykmentin välskärin C.E. Wahlbomin ja konttilansalmelaisen talollisen Salomon Hyvärisen todistus siitä, että joensuulaiset talolliset oli todellakin velvoitettu hankintoihin rykmentin tarpeiksi.

Puolustukseen Antti Varis kertoi isänsä Paavo (Paul) Variksen hankkineen tuntemattomilta ihmisiltä tupakan, joka oli tuotu maahan jo ennen sotaa. Kun sota loppui 1790, niin sotaväki lähetettiin kotiinsa ja Antti Varikselle jäi myymätöntä tavaraa. Tästä tilanteesta hän toi ne Kuopioon vaihtaakseen ne rahaksi. Hän oli kuullut puhuttavan, että kaupunkiin oli perusteilla tupakkatehdas, minne hän ajatteli myydä tupakanlehdet. Hän oli sittemmin saanut tietää, että tehdas ei toiminut. Varsin vakuuttavin sanakääntein Varis todisti, että mikäli hän oli salakuljettanut tavarat Venäjältä, sen olisi pitänyt tapahtua jo ennen sotaa. Sen sijaan Antti Varis oli omien sanojensa mukaan matkustanut yhdessä parin muun talonpojan kanssa (serkkunsa Juho Varis Taipaleelta ja Simo Karhapää Ilomantsista) sekä vuonna 1789 ja 1790 Ouluun ja hankkinut kummallakin kerralla huomattavan määrän kahvia ja sokeria. Todisteena hänellä oli esitettävänään lasku asioinnistaan kauppias Johan Henrichssonin Niskan luona. Myös kauppias Niska kutsuttiin todistajaksi, mutta tämä ei voinut varmuudella sanoa, oliko Varis koskaan käynyt ostoksilla hänen kaupassaan ja oliko kuitti juuri hänelle annettu. Variksen kertomus ei täsmännyt kuitin kanssa ja Oulun matkojen lukumäärä lisääntyikin kolmeen.

Jutun päätökseksi tuli, että sokeri oli ulkomaista ja tupakka Venäjältä, siis kiellettyjä tavaroita. Niskan kauppalaskuun nojautuen päätettiin, ettei tiedetty, kenen lasku oli. Sokerista määrättiin maksettavaksi koko sen arvon suuruinen sakko ja tupakanlehdistä 1/3 niiden arvosta. kun kahvi oli

sitä vastoin hankittu valtakunnasta sekä ilmoitettuun tarkoitukseen, niin Varis saisi sen takaisin heti kun pystyi suorittamaan sakot.

Edellä kerrotun perusteella voidaan päätellä, että sotaväen majoittuminen lisäsi paikkakuntalaisten ansioita ja kauppamiehen tavaroista saattoi riittää paikkakuntalaisillekin jotain, vaikka niiden välittäminen olikin periaatteessa kiellettyä.

Tämä juttu on vuonna 1984 ilmestyneestä SUUR-LIPERIN HISTORIASTA s.332–334, jonka on kirjoittanut Maija-Liisa Tuomi.

- 1) Antti Varis kuuluu Joensuun Varisten Paavolan sukuhaaraan.